

CRONICA BASARABIEI 1918-1944.

O CARTE DE ISTORIE PURĂ

The BASARABIA'S CHRONICLE: 1918-1944.

A pure history book

Alexandru BUDIȘTEANU

Doctor arhitect. Membru în Consiliul Științific al Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului (INST) al Academiei Române. Președinte Emerit al Filialei din România a Uniunii Internaționale a Vorbitorilor de Limbă Engleză (ESU). Doctor Honoris Causa al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, Republica Moldova. Președintele Fundației Culturale „Alexandru Budișteanu”. Ofițer al Ordinului Național Serviciul Credincios al României.

Abstract: *The Bessarabian cronicle 1918-1944, the authors Vlad Darie and Mihai Potârniche, is a unique book in Bessarabian, Moldovan and Romanian cultural landscape of our nation. The book is dedicated to the tumultuous history of Bessarabia and consists of three chapters: 1918-1924 - the Act of Union of Bassarabia with Romania-Romanian Administration Installation – the Romanian-Soviet Conflicts; (II). 1925-1939 - The Political, economic and cultural development of Bessarabia in Romania – the Soviet Claims; III. 1940-1944 - The Second World War and its impact on the fates of Bessarabia. The written materials are cronological order arranged and each chapter holds an important photographic background.*

De la bun început acestei cărți i se poate aplica motto-ul: „Carte frumoasă, cinste cui te-a scris”. Iar autorii sunt Vlad Darie și Mihai Potârniche. Calificativul de frumoasă se aplică practic tuturor aspectelor analizate. Cartea este frumoasă, pentru că așa o vezi și așa este și atunci când o iei în mână. Cartea este frumoasă și după ce o răsfoiești și după ce o citești, dar și când te gândești la ea, ca la o amintire care se impune.

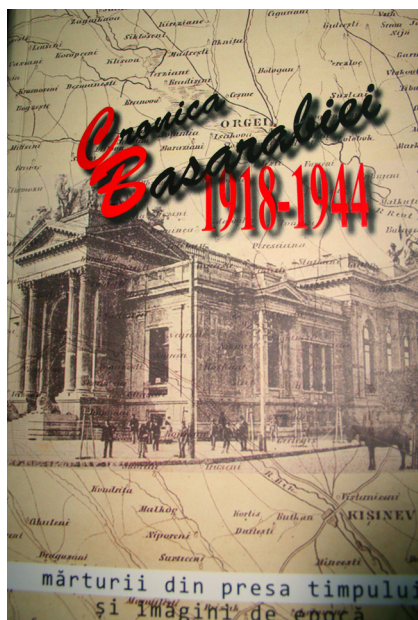
Acest volum de 432 de pagini destul de mari, prezentat elegant, îi satisface și pe cei, care vor să se bucure estetic, dar și pe cei care vor să afle informații prețioase și corecte despre istoria zbuciumată a acestui pământ, care, găsindu-se „în calea tuturor răutăților”, confirmă, pe de o parte valoarea acestei vechi evaluări a poziției geografice a acestui colț de țară, dar și pe de altă parte, provocarea isto-

rică permanentă, la care Basarabia trebuie să răspundă de peste 200 de ani.

Vreau să menționez de la bun început, că lucrarea are un principiu de compunere, care îi face cinste. Autorii te previn, că este vorba despre „mărturii din presa timpului și imagini de epocă”. Astfel, o cantitate impresionantă de informații scrise și imagini fotografice îți permite să-ți faci o idee bine documentată asupra problemelor analizate, reflectând un efort impresionant de documentare. Ne dăm seama, că nu a fost ușor să se investigheze surse atât de numeroase și variate, provenind din zone istorice, publicistice și statale, atât de diferite, referitoare la istoria zbuciumată a acestui pământ numit Basarabia. Cu atât mai meritoriu este efortul autorilor și colaboratorilor, care au accesat muzee, arhive, biblioteci și alte numeroase instituții și agenții specializate importante din Republica Moldova și România, care au contribuit în mod hotărâtor la oferirea de materiale informative de prim rang. Orice cercetător sau simplu cititor este răsplătit prin faptul, că i se prezintă materiale, care ar fi necesitat un efort extrem de dificil și îndelungat, pentru a afla tot ce i se pune la dispoziție în mod atât de convenabil și eficient. Iar numărul celor, pe care nu-i pot lăsa indiferenți trecutul, prezentul și viitorul Basarabiei, este fără îndoială de ordinul milioanei de persoane. Iată deci care este amploarea publicului, căruia i se adresează această carte.

Desigur că despre Basarabia s-au scris numeroase cărți, unele fiind cărți de căpătâi, înglobate nu numai în știința și cultura română, dar și în cea internațională. Totuși cartea de față are un conținut și un aspect unic, începând cu structura și forma sa. Diviziunea cărții în trei părți fundamentale mi se pare foarte judicioasă, orientând cititorul de la bun început, către marile perioade importante, care fac obiectul de studiu al cărții. Astfel este vorba despre: I. 1918-1924 - Actul unirii Basarabiei cu România - Instalarea administrației românești - Conflictele româno-sovietice; II. 1925 - 1939 - Dezvoltarea politică, economică și culturală a Basarabiei în componența României - Pretențiile sovietice; III. 1940 - 1944 - Cel de al doilea război mondial și impactul lui asupra destinului Basarabiei. Iar fiecare dintre cele trei mari capitole conține în ordine cronologică materiale scrise, precum și un important fond fotografic. Materialele au fost judicios selecționate, putându-se afirma, fără a greși, că nu există materiale neinteresante sau care nu contribuie cu ceva la cunoașterea epocii studiate. Iar unele frappează prin noutatea lor, ajutându-ne să înțelegem mai bine evenimentele și circumstanțele producerii lor. În ceea ce

mă privește, deși am trăit în timpul copilăriei și adolescenței în Basarabia, iar după aceea am urmărit toată viața mea tot ce se întâmpla peste Prut, am aflat numeroase lucruri, pentru care le sunt recunoscător celor care au trudit asupra acestei cărți, pe care o declar - cu toată răspunderea - unică. Probabil că și alți cititori basarabeni vor avea același gen de reacție citind cartea. Iar cei care nu sunt basarabeni - fiind români sau nu - vor descoperi o lume originală și complexă, pe măsura spațiului geografic și istoric, situat aici la limita și interferențele a două lumi diferite și importante, care pot sluji drept repere și pot oferi experiențe demne de a fi cunoscute.

Mi s-au părut deosebit de interesante materialele referitoare la reacțiile ostile ale puterii sovietice, față de unirea Basarabiei cu România, inclusiv materialele care apăreau și dincolo de Nistru, într-o limbă „moldovenească”, limbă pentru mine extrem de interesantă și instructivă, ca experiment politic al epocii. Mă refer de exemplu la materialele din „Plugarul roș”, „Comsomolistul Moldovei” și nu numai. La acestea se adaugă informațiile foarte bine alese din publicațiile sovietice centrale și regionale, precum și informațiile echivalente din presa românească. Recunosc faptul că adesea aceste informații sunt noutăți pentru mine, care îmi completează în mod fericit cultura mea istorică și culturală.

În ceea ce mă privește, m-a interesat bineînțeles în mod deosebit ceea ce se întâmpla în orașul meu de suflet - Bălți. Iar unele lucruri nu le-am știut. De asemenea m-a interesat foarte mult fondul fotografic, care mi-a completat imaginea, pe care o aveam asupra unei lumi, la care continui să țin atât de mult. Un alt element important pentru mine a fost imaginea membrilor Sfatului Țării. Am văzut

multe fotografii de grup ale membrilor Sfatului Țării, dar nu puteam să descopăr imaginea unui membru din grup, care mă interesa, deoarece avea același nume de familie cu mine. Este vorba despre Ignatie Budișteanu.

Și mai interesant este faptul, că eu m-am născut la Pârlița-Târg, care în anul 1928 se găsea în județul Iași. Apoi a intrat în componența județului Bălți, iar în prezent se găsește în raionul Ungheni. Ignat Budișteanu a fost membru în Sfatul Țării, având ca loc de domiciliu chiar localitatea mea de naștere. Deși aveau același nume de familie, tatăl meu și cu el nu au fost rude. De asemenea, la Pârlița în perioada nașterii mele nu s-au găsit urme ale locuirii sale anterioare acolo. Deși arborele meu genealogic începe în 1729, nu am putut stabili nici o relație cu Ignatie Budișteanu. Despre acest deputat, participant pozitiv la actul unirii Basarabiei cu România, aveam detalii din cartea lui Iurie Colesnic „Generația unirii”. Dar nu-l cunoșteam apărând în cadrul deputaților. Și iată că se produce momentul mult dorit. Am în mână cartea despre care discutăm, și la paginile 96-97 se găsește o fotografie de ansamblu a deputaților. Mă uit cu grijă la fiecare dintre ei și din nefericire Ignatie Budișteanu lipsește. Continui. Ajung la ultimul rând de jos, mai sunt doar două imagini și deodată descopăr un domn cu cravată și mustață, pen-ultimul, iar pe imagine scrie: „I. Budișteanu”! În sfârșit mult așteptatul tiz al meu capătă și aspectul dorit. Iată un motiv foarte concret prin care pot exemplifica, ce reprezintă pentru mine - printre altele - cartea la care mă refer în rândurile de față.

Ca o părere generală vreau să subliniez faptul, că una din calitățile fundamentale și poate chiar cea principală a cărții, este aceea, că autorii nu agresează cititorul, impunându-i un anumit punct de vedere. Autorii îți prezintă datele, respectiv faptele și oglindirea lor în mas-media, în mod impersonal, lăsându-te pe tine cititor, să tragi concluziile care se impun. Mi se pare că aceasta este maniera cea mai convingătoare și în aceleași timp elegantă, de a aborda o problemă: Iași adevărul să vorbească el singur. Nicăieri în carte nu există condamnări, acuzații sau laude și aprecieri subiective. Cartea demonstrează în acest mod, că nu este o lucrare de propagandă sau de luptă polemică. Lucrarea arată, că dacă ai de partea ta adevărul, îți poți permite pur și simplu să prezinți lucrurile așa cum au fost.

Felicitările mele se adresează astfel autorilor, pentru că au știut să creeze o carte unică în peisajul cultural basarabean, moldovenesc și românesc al neamului nostru atât de unitar. Iar străinii, respectiv atât prietenii, cât și neprietenii noștri, care se găsesc în mijlocul nostru, în jurul nostru sau chiar departe de noi, pot și ei să ne cunoască și să ne înțeleagă mai bine, aflând lucruri fundamentale și adevărate, despre o perioadă istorică fundamentală și ea - prezentată în mod adevărat. Iar cunoașterea - fără excepție - se găsește la baza tuturor hotărârilor și atitudinilor noastre, fiind decisivă pentru a modela – de asemenea fără excepție - comportamentul și relațiile dintre oameni.

În încheiere recomand călduros citirea cărții de căpătâi, care se cheamă „Cronica Basarabiei 1918 -1944”.

